

Srbiji več knezov nego v kaki drugi državi vlad. Nič manj nego devet vladarjev sedelo je od tega časa na srbskem prestolu in od teh umrla sta samo dva na njem. Take vedne premembe vladarjev pa slabo vplivajo na razvoj države. Regentstva nimajo nikoli take avtorite pri narodu nego vladarji sami. Od časa nove ustave bilo je pričakovati boljših razmer, toda ostalo je pri starem. V teh žalostnih razmerah obrnene so oči vseh na mladega kralja. Še-le ko postane ta polnoleten, zamorejo nastati boljše razmere. Vender naj se pa novi kralj ne ravna po vzgledu njegovih prednikov in naj ga s prestola ne premakne že najmanjši domači prepir, temveč naj smatra za sveto dolžnost srbskega vladarja: v boju vztrajati in na prestolu umreti.

Anglija. — Na sveti večer so hoteli v Dublinu dozdej nepoznani lopovi z dinamitno bombo razstreliti hišo, v kateri je stanoval minister za Irsko, John Morley. Z ozirom na to, ker je Morley navdušen zagovornik Gladstonejeve irske homerule je ta atentat vzbudil svetovno zanimanje. Nihče ne more uganiti, kake vrste ljudje bi bili ta zločin prouzročili. Londonska policija je mnenja, da je ta zločin napravila irska dinamiška stranka o katerej zopetnem gibanju je ista že pred tedni bila obveščena in katero je na tistem pričela zasledovati. Stranka zvedevši o korakih policije, je potem svoje delovanje premestila iz Londona v Dublin in tako tam napravila atentat. Po najnovejših poročilih je londonska kriminalna policija storila vse potrebne korake, da pride na sled zločincem. Morley dobil je že več pretilnih pisem. — Po nekkih poročilih nastal je mej Gladstonejem in dvema drugima ministroma zopet prepir zaradi irske homerule. Koliko je na tem resnice, pokazala bo prihodnost. — Ministerski predsednik Gladstone dopolnil je dne 29. decembra l. l. svojo trinosemdeseto leto.

Obrtnija.

Vpliv vapna, gipsa in cementa na železo.

Železo se rabi vedno bolj pogostoma pri raznih zgradbah in stavbah. Celo na kmetih poseže zidar rad po železnih vezeh, nosačih in traverzah, a v mestu uporabljajo železo pri vsaki stavbi v toliki meri, da je pač opravičeno, če spregovorimo nekoliko o tem, kako vplivajo naša najbolj navadna stavbinska vezila, vapno, gips in cement, na železo, če ga porabimo brez vsacega varstva pri zidanju.

Železo, ki je vdežano v sveži apneni mort, se v kratkem močno premeni in sicer posebno kovano železo, mej tem ko se lito železo bolje obdrži. Vpliv svežega vapnenega morta se kaže najprej na površji železa, kjer se hitro napravi močna rujà. Ta rujà pa ne ostane na vrhu, temveč sega vedno globlje proti sredini železnega dela. Zanimivo je, kako se naredé krog železnega objekta iz ruje in morta cele skorje, ki se pri najmanjšem pretresu rade odluščijo in odpadejo.

Te skorje vlečejo iz bližnje sosedščine vlago in mokroto nase, s tem pa dalje uničujejo železo. Sedaj tudi razumemo, zakaj da se ves proces tako hitro vrši in zakaj da se drobnejši železni deli v svežem apnenem mortu v kratkem času popolnoma v rujò spremené, ali kakor pravimo, da jih rujà popolnoma sne. Pa tudi pri debelejših objektih, pri katerih rujà ne sega še do jedra,

se je sredina čudno pretvorila. Tako jedro je na videz še zdravo železo, a postalo je toraj manj trdno, krhko in lomljivo. Le tam pa tam more uže oko to spremembo zapaziti, ker dobi dotično železo razločno kristalično sestavo.

Poleg teh prikazni opazujemo tudi še, da postanejo vsled rujè železni deli debelejši in obsežnejši, tako da se sosednji zid razpoka in celo kamenje razruši.

Tako so na pr. opazovali, da so težki rezani kamni, ki so bili napačno vezani z železnimi cveki in kljukami, zalitimi z vapnenim mortom, zlezli iz svojega stališča, in jih je bilo treba vnovič vzditi in pritrditi.

Manj znano je, da ima tudi gips podoben, če tudi manj energičen vpliv na železo. Tak slab vpliv se kaže posebno tam, kjer je sosednji zid vlažen ali sploh, kjer mokrota lahko sega do gipsa. Potem opazujemo jednake prikazni, kakor pri vapnenem mostu in treba je iste previdnosti pri uporabi železnih delov, ki so z gipsom obdani in pritrdjeni.

S kako silo se tudi v tem slučaju javlja povečanje prostornine, dokazuje nastopni slučaj: Pri dvoriščnih vratih, katera so imela kamenite vereje (bangarje), so zgornje in spodnje šteklo s svincem zalili in pritrdili v vereje, srednjega pa z gipsom. Čez nekaj časa se je sredi verej odluščila kamenita školjka, ne da bi bil kak vnanji povod. Odpadli kameniti kos je odkril zagipsano šteklo in pokazalo se je, da se je okrog železa naredila več milimetrov debela skorja, ki se je rada luščila proč in ki je bila značajne rujave barve. Ker niso vrata na srednjem šteklu skorej nič ležale, je brez dvoma samo železni zarujaveli čep prouzročil, da se je kamen razsul. Kamen je bil popolnoma zdrav, brez žil, a moral je odjenjati, ker se je prostornina železnemu steklu povečala.

Naravnost nasprotne pa so v tem oziru lastnosti čistega cementa. Cement varuje železo proti rují. Celo v vodi se železa, ki je zalito s cementom, ne prime rujà in zato sega previden zidar vselej, kjer je le mogoče, po cementu. Tudi tenka prevlaka železa s cementom uže zabrani rujò in zato je priporočati, da železo vsaj s cementom prej prevlečemo, predno ga vzdiamo ali zagipsamo.

Obrtnijske raznoterosti.

Kovinsko lepilo. Prav dobro kovinsko lepilo naredimo, ako namešamo gipsa z vodo, ter pridenemo nekoliko arabske gume.

Zarjavele vijake je časih zelo težko odviti in odstraniti. Ako pa glavo vijakovo razbelimo, potem gre vijak prav rad iz svoje matice. Treba je razgreti kos železa ali jekla, ter ga postaviti za nekaj minut na glavo vijakovo. Vroči vijak se potem brez težave zasuče z izvijačem.

Kako variti jeklo? Jeklo se lahko varí z nastopnimi pripomočki: Vzemi 41 $\frac{1}{2}$ dela borove kisline, 35 delov čiste kuhinjske soli, 15 delov krvnelugaste soli (Blutlaugensalz) 7 $\frac{1}{2}$ dela kolofonija in 3 dele žgane sode, vse stolči v prah in zmešaj skupaj. Ta prah se potrese na one konce, katere hočemo zvariti.

Prodajalniška dvorana dunajskih mizarjev. Dunajski mizarji so ustanovili skupno prodajalnico, kjer imajo po nizkih cenah na prodaj razstavljenе najboljše svoje izdelke. Predno se kak komad razstavi, preišče ga poseben odbor, če je v istini solidno, zahtevam časa in zakonom sloga primerno, ob enem pa tudi gledé cene priporočila vredno delo. Tako ima kupec zagotovilo, da dobi le dobro blago. V prodajalniški dvorani se nahajajo hišne oprave raznih slogov, bogate in skromne, a vse popolnoma zanesljive. Zadruga dunajskih mizarjev je s svojo prodajalniško dvorano izvrstno vspela in dan za dnem se množi število kupcev. Tuji, ki prihajajo na Dunaj, naj ne zamudé, ogledati si omenjene izložbe.

Kmetijski poduk v Avstriji.

Noben stan ne more izhajati dandanes s tem znanjem, kakor v prejšnjih stoletjih. Povsod je treba napredka in poduka. To velja tudi za kmetijstvo. Res jih je veliko, ki mislijo, da se kmetijstvo ne da priučiti iz knjig in v šoli in da je najbolje kmetovati, če se kmetuje tako, kakor so kmetovali naši predniki. K sreči pa vendar prodira boljše spoznanje, da je treba napredke znanosti tudi uporabiti v kmetijstvu.

V naši državi se je že zgodaj mislilo na kmetijski pouk, če tudi se pozneje vselej ta poduk ni tako širil, kakor bi bilo želeti. Razni politični dogodki so ovirali razvoj kmetijskega šolstva. Razen tega je pa tudi mej učenjaki do zadnjih časov bilo mnogo predsodkov proti kmetijskemu pouku. Še danes se dobe omikani možje, ki nekako prezirejo tiste, ki so se izobraževali na kmetijskih in tehničnih šolah. Še dandanes velike kmetijske in tehniške šole še neso povsem na jednaki stopinji, kakor vseučilišča, da si baš te šole največ pripomorejo novodobnemu napredku in mnogo store za povzdigo narodnega gospodarstva in tako posredno tudi mnogo pripomorejo k napredku družih znanostij.

Že pred dvema letoma bi bili v Avstriji lahko slavili stoletnico kmetijskega pouka.

Leta 1791. je profesor Zürchauer začel predavati kmetijstvo na praškem vseučilišču, pozneje je predaval na stanovski politehnik v Pragi. Pomenljivo je, da se ta znanost začela gojiti baš na vseučiliščih, ki vendar veljajo za najvišja gojišča znanstva. Že pred stoletjem so torej nekateri učeni možje spoznali važnost kmetijske vede, katero pri nas na Slovenskem še dandanes nekateri prezirajo. Dobrih deset let je od tega, ko se je slovenski dnevnik norčeval iz tega, da se je v nekem listu priporočalo, da se na bodočem vseučilišču v Ljubljani osnuje tudi kmetijski oddelek, dasi so tedaj bili taki oddelki že na mnogih evropskih vseučiliščih. Drugod so ljudje že pred sto leti spoznali, da predavanje o repi in korenji ne ponižuje visokih šol, pri Slovencih se pa to spoznanje malo bolj počasi razširja in se še dandanes dobe ljudje, ki vsake razprave o kmetijstvu smatrajo za poniževalne. Prepričani smo pa, da se bodo v tem oziru razmere tudi pri nas kmalu izboljšale.

Leta 1796. je na dunajskem vseučilišču začel predavati kmetijstvo Peter Jordan in je predaval do 1809. leta.

Za praktičen pouk se je osnovala 1791. leta v Trnovi pri Pragi prva kmetijska šola, in v Blatnem pa gozdarska šola. Zatem se je osnovalo še več gozdarskih šol na Češkem tako v Novih Gradah in v Krivolatu (1840). Knez Schwarzenberg je osnoval gospodarski zavod v Krumovu in knez Oetingen Wellenstein pa v Zbraslavu. Tem šolam pridružuje še kmetijsko poskuševališče v Gradcu, katero je bilo od 1840 do 1850 vinarska in do 1867 pa potem kmetijska šola. Na vseučiliščih in tehniških šolah so se vedno pogosteje ustanovljale stolice za kmetijstvo, in že 1813 se je v Marienbrunnu na Dolenjem Avstrijskem bilo osnovalo prvo c. kr. gozdno učiteljišče.

Dunajska kmetijska družba je 1845 leta bila sklicala enketo, katero je bila sklenila mnogo dobrih nasvetov zastran kmetijskega poduka. Za prvi kmetijski poduk bi imele skrbeti že ljudske šole in bi se zatorej učitelji morali že v učiteljiščih primerno izobraziti. Za praktično izobrazbo v kmetijstvu naj bi se osnovala kmetijske šole na zasebnih kmetijah, ki bi se podpirale z državnimi ustanovami. Za višjo teoretično in kmetijsko izobrazbo naj bi se pa osnovala stolice po vseučiliščih in tehničnih šolah. Te nasvete je odobril kmetijski kongres, 1849. l., kateremu je predsedoval prvi avstrijski minister za poljedelstvo in rudarstvo pl. Thinfeld.

Popolnoma se ti nasveti nikdar niso izveli, ali pri mogli so pa, da se je od 1850. do 1860. leta osnovala lepa vrsta kmetijskih šol, pred vsem višje c. kr. kmetijsko vseučilišče v Ogeskem Altenburgu. Ta šola se je izcimila iz višje kmetijske šole, katero je že 1818 bil osnoval vojvoda Albert Saksonsko-Tesenski. 1850. leta se je povzdignilo za visoko šolo (akademijo). Nadalje se je osnovalo več kmetijskih šol na Češkem, Moravskem, v Galiciji in Dolenji Avstriji. (Konec nasl.)

Kmetijske raznoterosti.

Umetno valjenje rac je na Kitajskem jako razširjeno. V ta namen naredi se kočja iz protja in ilovice, in se pokrije s slamo. Ob stenah v tej kočji postavijo dolga korita, v katere se nasuje žita in pa sočivja. V to žito se denejo jajca. Po letu ni treba nobene posebne previdnosti in skrbi, po zimski se pa morajo jajca pokriti s kakimi plahtami, da veter ne pride do njih. Žito se malo pomoči z vodo, da kaleč napravlja gorkoto. Na ta način se v 30 dneh izležejo race, katerih je na Kitajskem videti po cele čede ob vodah. Večkrat jajca pokrijejo tudi s kako steljo, da zadržuje gorkoto in to steljo pogosto menjajo.

Vino iz višenj. Iz višenj se vzamejo košice, potem pa višnje stolčejo in v kaki platneni ruti dobro iztisnejo. Soku se pridene jednako množino vode in pridene na vsakih osem funtov jeden funt sladkorja. To vse se dene v sod, kjer zavre. Ko je tekočina popolnoma povreta, pridene se jej 2 do 3 % najboljše spirita. Sedaj se še malo počaka, da se vino popolnoma sčisti, potem se pa dene v steklenice. Tako vino je kaj okusna pijača.

Važno za kranjske vinogradarje. Kakor smo že nedavno omenili, je izšla važna knjižica „Zakoni, ukazi in naredbe o državnih olajšavah ter o državnih podpori za vinorodne